

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Однією з головних характеристик державного ладу будь-якої країни є форма державного правління, в якій виявляються особливості і порядок організації вищих органів влади, що визначає їхню структуру, компетенцію та взаємодію. Впродовж новітньої історії Україна пройшла шлях розвитку всіх республіканських форм державного правління. Після революції гідності була відновлена парламентсько-президентська форма правління. Мета дослідження полягає в аналізі причин повернення до парламентсько-президентської форми правління в Україні 2014 р. та змісту відповідних конституційних положень. Запорукою успішного функціонування змішаної президентсько-парламентської форми організації державної влади є ефективно налагоджений механізм політичного компромісу. В Україні цей чинник не спрацьовував через низку інституційних та історичних причин. Зміна мажоритарної форми волевиявлення на пропорційну за закритими списками в єдиному багатомандатному окрузі при слабкості партійних організацій та високому рівні фрагментації парламенту виявилися чинниками експансії великого тіньового капіталу у владу, що призвело до максималізації ролі лідера фракції й одночасного знецінення “рядового” депутатського мандата, пріоритетності інтересів впливових бізнес-груп над інтересами українського народу, зниження професійного рівня депутатського корпусу через потрапляння до його лав осіб, що ні за професійними ознаками, ні за моральними якостями не відповідають таким вимогам. Таким чином, нова конституційна реформа була майже неминуха [1]. В 2005 р. після Помаранчевої революції Україна перейшла до парламентсько-президентської форми державного правління. Однак, після приходу до влади Віктора Януковича і Партії регіонів 30 вересня 2010 року Конституційний Суд України визнав таким, що не відповідає Конституції України Закон “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 р. №2222-IV у зв’язку з порушенням процедури його розгляду та прийняття. Конституційний Суд України поновив чинність Конституції 1996 р.

Верховна Рада має право звільняти всіх зазначених осіб з посад. Вона вирішує питання про відставку Прем’єр-міністра та членів. Парламент призначає на посаду та звільняє з посади за поданням Президента голову служби безпеки України. Відповідно до Конституції та закону України парламент здійснює контроль за діяльністю Кабінету Міністрів [2]. Згідно з Законом України від 21 лютого 2014 р. значно ширшими стали повноваження Голови Верховної Ради. Так, змінено положення, відповідно до якого Голова парламенту організує підготовку питань до розгляду на засіданнях Верховної Ради України, на об’ємніше за змістом: організує роботу Верховної Ради України, координує діяльність її органів. У разі дострокового припинення повноважень Президента на Голову Верховної Ради, а не на Прем’єр-міністра, як фіксувала Конституція в редакції 1996 року, покладається виконання обов’язків глави держави на період до обрання й вступу на посаду нового Президента. Цим законом розширено й коло повноважень Кабінету Міністрів, які за Конституцією в редакції 1996 р. належали Президентові України. Так урядові надано повноваження утворювати, реорганізовувати та ліквідувати відповідно до закону міністерства на інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади, призначати та звільняти з посад за поданням Прем’єр-міністра керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України. Але у Президента України залишається значний вплив на призначення провідних керівників уряду та інших органів державної влади країни. Він не призначає за згодою Верховної Ради Прем’єр-міністра, як це було за Конституцією України в редакції 1996 р., а вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді подання про призначення парламентом Прем’єр-міністра України не пізніше ніж на п’ятнадцятий день після одержання такої пропозиції; вносить до Верховної Ради подання про призначення міністра оборони та міністра закордонних справ; вносить до Верховної Ради подання про призначення на посаду та звільнення з неї голови Служби безпеки України; зупиняє дію

актів Кабінету Міністрів з мотивів їх невідповідності Основному Закону держави з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; не лише призначає, а й звільняє з посади Генерального прокурора України (за згодої Верховної Ради), половину складу Ради Національного банку України, половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, третину складу Конституційного Суду України. Відповідно до Закону №742-VІПвід 21 лютого 2014 р. розширюються повноваження Президента України у зв'язку із значним звуженням сфери контрасигнування актів глави держави, що мають скріплюватися підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт і його виконання. Згідно нової редакції Конституції кількість актів, які скріплювалися підписами Прем'єр-міністра і міністра, відповідального за його виконання зменшилося з 13 пунктів статті 106 до 4. Зокрема, це акти з питань призначення та звільнення глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях, прийняття вірчих і відкличних грамот дипломатичних представників іноземних держав, акти Ради національної безпеки і оборони України, рішення про запровадження в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану та зон надзвичайної екологічної ситуації з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України, акти про утворення судів у визначеному законом порядку. Парламентсько-президентська форма державного правління передбачає створення збалансованої моделі державної влади, в якій повноваження глави держави значно обмежені й перерозподілені між урядом та парламентом. Організація державної влади в парламентсько-президентській республіці здатна здійснювати ефективне державне правління, що забезпечується її стабільністю, зумовленою, з одного боку, збереженням за президентом значних владних повноважень, а з іншої – наявністю істотних важелів впливу на уряд з боку парламенту. Парламент володіє правом на усунення від повноважень, в будь-який час, прем'єр-міністра і уряду, що створює можливість коригування політичного курсу, чим значно зменшує небезпеку конфліктів між виконавчою владою і парламентом. Президент у парламентсько-президентській республіці володіє правом, у чітко визначених Конституцією України випадках, розпускати парламент і призначати нові вибори, що сприяє зменшенню виникнення урядових і парламентських криз, чим зміцнюється стабільність уряду. В парламентсько-президентській формі державного правління зростає політична роль Прем'єр-міністра і уряду, сформованого парламентською більшістю [3]. Отже, повернення до парламентсько-президентської форми державного правління забезпечує більш ефективну конструктивну взаємодію виконавчої і законодавчої гілок влади, що зменшує небезпеку виникнення конфліктів між виконавчою владою і парламентом, запобігає виникненню частих урядових і парламентських криз, усуває загрозу утвердження авторитарного правління, дає можливість здійснювати більш ефективне державне правління.

Список використаної літератури

1. *Вибори-2014: мотивація вибору та сподівання громадян. Що змінилося порівняно з виборами-2010?* [Електронний ресурс] // Фонд демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/events/mbkghkjdkgijnlfgsdjkkk.htm>
2. *Конституція України. Чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2014 року, видавець Паливода А. В. – Київ, 2014.*
3. *Рудакевич О. М. Теоретико-методологічні основи дослідження модерної української нації / О. М. Рудакевич // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: моногр. / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик та ін. ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 10–43.*
4. *Цвігун Д. Зміни до Конституції України та адміністративна реформа // Адміністративна реформа в Україні: шлях до європейської інтеграції. Збірник наукових праць. – Київ, 2003. [Електронний ресурс] / Д. Цвігун. – Режим доступу <http://blogs.pravda.com.ua/authors/ppetrenko/53027d4a1c718/>*
5. *Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та*

- соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71*
6. Гончарук Т., Шумка М. *Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.*
 7. Гурик, М. І. *Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації. / М. І. Гурик // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 90-113.*
 8. Гнасевич Н. В. *Українська національна ідея: генеза та сучасний зміст / Н. В. Гнасевич // Світоглядні та соціокультурні засади формування української модерної нації: моногр. / авт.колектив : О. М. Рудакевич (керівник) та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 256 с.*